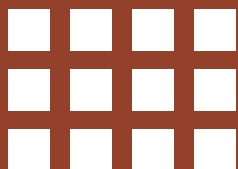

Музей
Голодомору

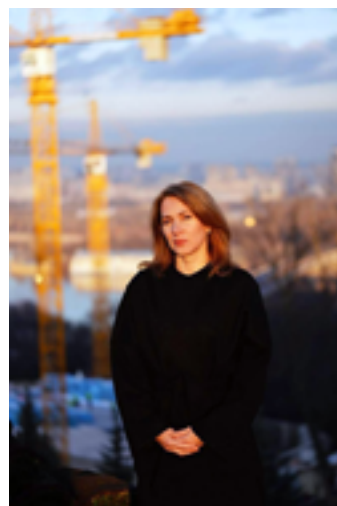
2021

РІЧНИЙ ЗВІТ

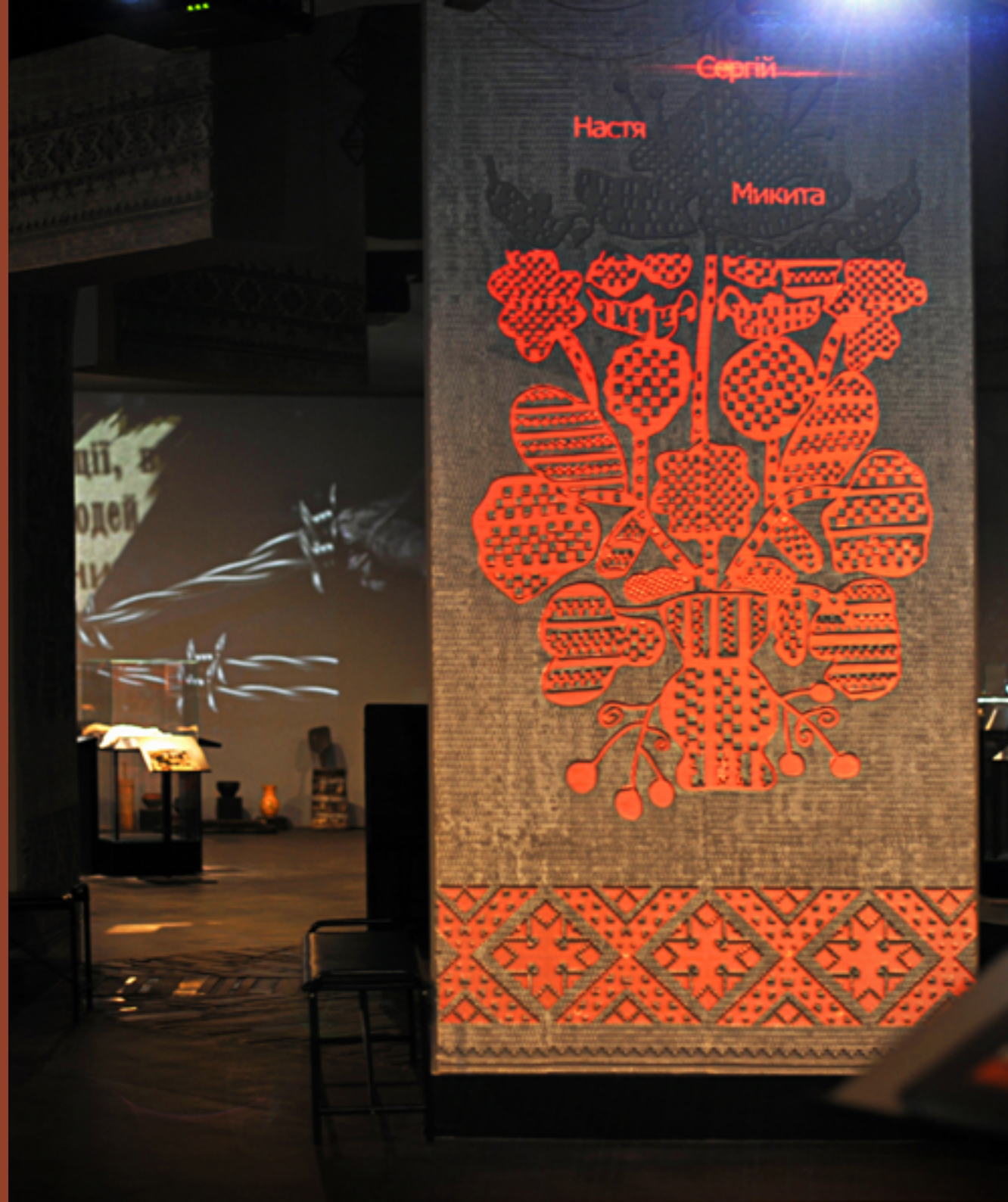
Вже понад десять років Національний музей Голодомору-геноциду розповідає українцям та гостям з-за кордону історію Голодомору-геноциду. Про те, як комуністичний тоталітарний режим вчинив найбільший злочин проти української нації. 2021 року Україна вшановувала 100-ті роковини масового штучного голоду 1921–1923 та 75-ті роковини масового штучного голоду 1946–1947 рр. У 2022–2023 рр. ми будемо вшановувати 90-ті роковини Голодомору-геноциду 1932–1933 рр. Навіть через багато років відкриваються нові дані про історію злочинів комуністичного тоталітарного режиму. Завдання нашого музею — зберігати пам'ять про жертв Голодомору, поширювати правду, вивчати і досліджувати сторінки історії, які довгий час від нас намагалися приховати.

Цього року ми повністю оновили експозицію Зали пам'яті. Тут вперше представлено експонати з фондів Музею, що були зібрані в експедиціях Україною і передані відвідувачами. Також за допомогою нових технічних засобів уперше представлено результати десятирічних досліджень істориків: про місця масових поховань, про повстання та «чорні дошки». 2021 р. ми продовжили наші експедиції, під час яких проїхали містами і селами одинадцяти областей України та записали 120 історій свідків Голодомору. Ми підготували і видали посібник для вчителів «Голодомор 1932-1933 років — геноцид української нації», який пройшов апробацію в школах і отримав схвальні відгуки педагогів. Ми створили та проводимо нові екскурсії, онлайн-уроки та майстер-класи. Намагаємось бути цікавими і доступним онлайн та офлайн для всіх вікових категорій. Ми не боїмося розповідати історію геноциду українців навіть дітям, бо знаємо, як це робити правильно, не травмуючи. І найцінніше, коли згодом ці діти приводять до Музею своїх батьків.

Знання правди про Голодомор, пам'ять про геноцид — це запобіжники від неповторення в майбутньому. Це наша зброя, яка захищає українську державу та ідентичність. А бути озброєним особливо важливо сьогодні, коли наша незалежність знову в небезпеці.

Олеся СТАСЮК,
генеральна директорка
Національного музею Голодомору-геноциду

7 вересня 2021 р. Музей Голодомору презентував оновлену експозицію після реконструкції

До неї увійшли:

- Експонати та історії, зібрані під час експедицій Україною, які розповідають про долі українських родин у роки Голодомору.

■ Нововиявлені історичні джерела — листи, написані у 1932–1933 рр. з України іноземним інженером Джері Берманом, який став свідком винищення українців на Луганщині.

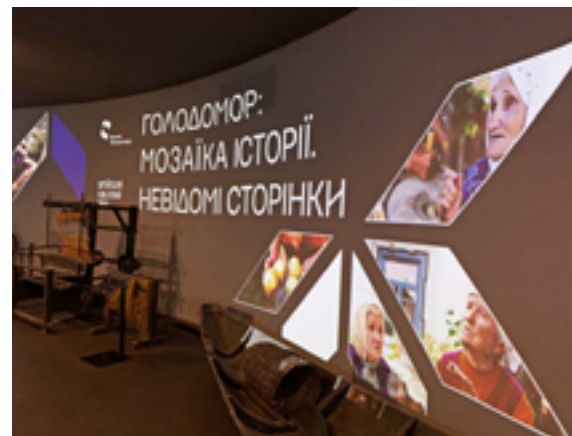
■ Історичні дослідження про опір українців комуністичному тоталітарному режиму у 1930–1932 рр. та «чорні дошки» на території України на інтерактивних багатофункціональних екранах.

■ Стійки-інсталяції з Книгами пам'яті.

■ Відео з 3D-мапінгом, в якому дівчинка Оксанка розповідає історію своєї сім'ї, що є образом мільйонів українських родин початку ХХ ст., які стали жертвами злочину геноциду.

ПРОЄКТ «ГОЛОДОМОР: МОЗАІКА ІСТОРІЙ. НЕВІДОМІ СТОРІНКИ»

2021 року команда Музею вирушила у масштабну експедицію Україною, аби записати відеоінтерв'ю зі свідками Голодомору. За **30 днів** ми проїхали майже **10 000 кілометрів**, відвідали **92 населені пункти**, де записали **120 історій** очевидців Голодомору.

Музейники побували і в містах-мільйонниках, і в маленьких селах, де зараз залишилося лише кілька жителів. Загалом ми об'їхали **11 областей** України: Вінницьку, Дніпропетровську, Донецьку, Запорізьку, Кіровоградську, Луганську, Миколаївську, Полтавську, Харківську, Херсонську та Хмельницьку.

Наша команда віднайшла нову інформацію про **51 місце масового поховання** жертв Голодомору, а також поспілкувалася із десятками місцевих краєзнавців.

Проект «Голодомор: мозаїка історії. Невідомі сторінки» реалізовано за підтримки Українського культурного фонду.

30 днів

10 000 км

11 областей

92 населених пункти

120 історій

51 місце масового поховання
охоплення аудиторії 6,5 млн

ПРОЄКТ «СВОЯ ВИШИВАНКА. СВОЯ ІСТОРІЯ»

«Своя вишиванка. Своя історія» — це спільний проєкт Національного музею Голодомору-геноциду, найбільшої платформи українських брендів «Всі. Свої» та клубу українських ілюстраторів Pictoric.

До Дня музеїв і Дня вишиванки у вітринах крамниці «Всі. Свої» у серці Києва, на вулиці Хрещатик, демонстрували одяг наших предків, який у 1932–1933 роках фактично допоміг їм вижити. Так, наприклад, українці обмінювали вишитий одяг на склянку борошна чи жменю квасолі, або ж навпаки — берегли його попри все й передавали наступному поколінню як пам'ять про вціліле. Слоганом проєкту є «Пам'ятаю. Ношу. Зберігаю».

ПРОЄКТ «БОРотьБА ЗА Свідомість»

250 бібліотек

комплекти книг
для вчителів історії

Метою освітньо-патріотичного проєкту «Боротьба за свідомість» є поширення історичної літератури патріотичного спрямування, зокрема й про Голодомор-геноцид, у всі куточки України. Цьогоріч у межах проєкту команда Музею й Інституту дослідження Голодомору передали книги у більш ніж 250 бібліотек України, а також комплекти книг для вчителів історії у загальноосвітні школи.

500 учасників

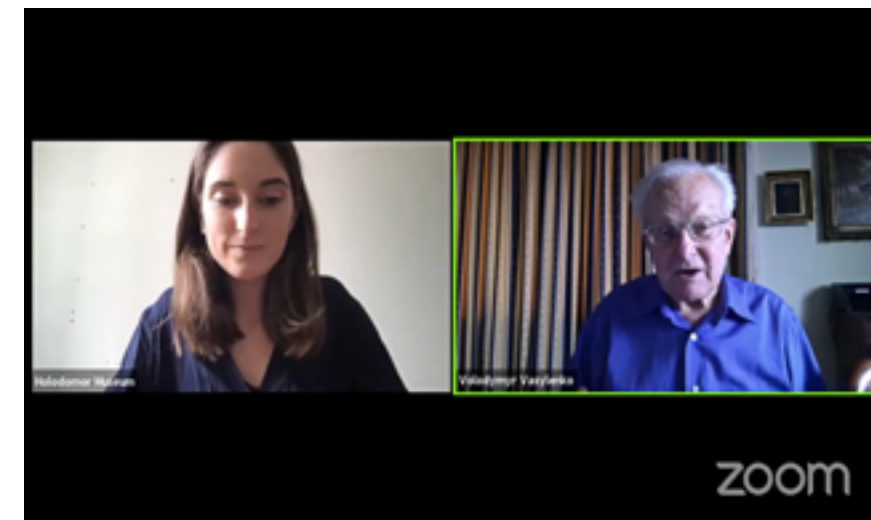
6 лекцій

3 освітні заняття

Це спільний освітній проєкт Музею Голодомору й Інституту дослідження Голодомору для учнів старших класів, студентів, молодих науковців та вчителів, зацікавлених у вивченні теми Голодомору-геноциду.

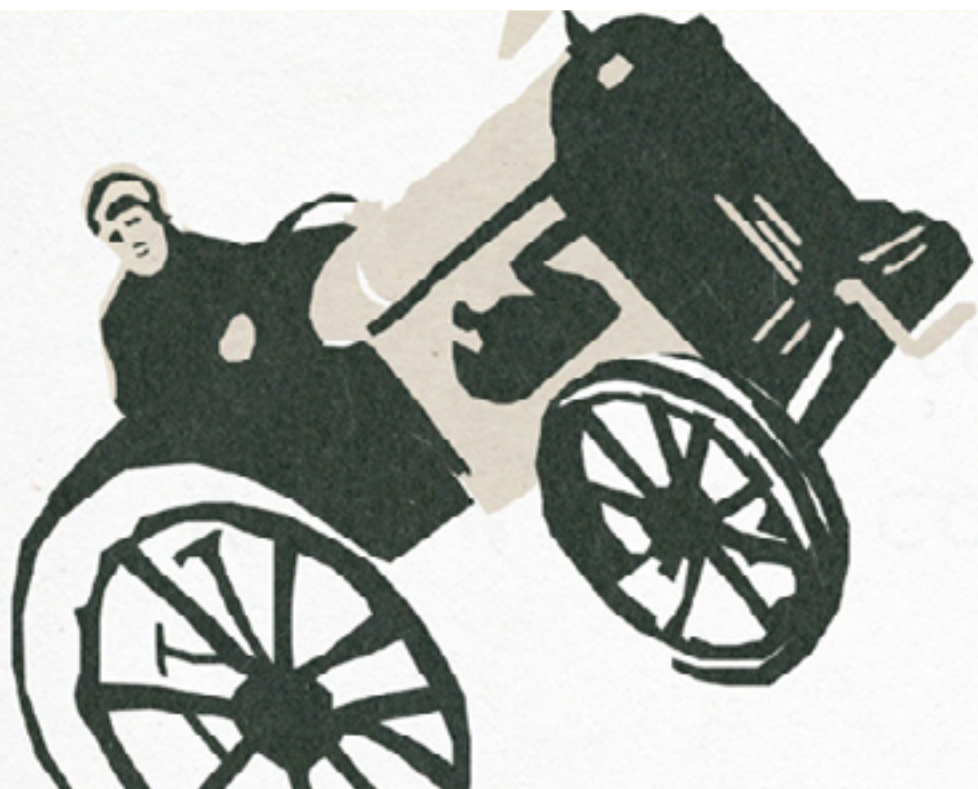
Протягом п'яти днів близько **500 учасників** з різних куточків України мали можливість відвідати відеоекскурсію, **6 лекцій** та **3 освітні заняття**, дізнатися про різні аспекти Голодомору: історичні передумови геноциду, спротив колективізації та Голодомору, національно-визвольну боротьбу українців, правову оцінку злочину геноциду, долі дітей під час Голодомору, психологічні наслідки, розглянули Голодомор в контексті світових геноцидів.

ВСЕУКРАЇНЬСКА ЛІТНЯ ІСТОРИЧНА ОНЛАЙН-ШКОЛА

ПРОЄКТ «РЕЦЕПТИ ХЛІБА»

Британська мисткиня Сара Нестерук завершила роботу над проектом «Рецепти хліба» (Recipes for Baking Bread). Результатом стала анімація тривалістю 5:30 хвилин, що складається із коротких роликів-історій, об'єднаних центральною темою Голодомору. Це спільний проєкт Музею Голодомору та мисткині, який є візуальним втіленням мистецького персонального осмислення Голодомору через анімацію.

«МАРІЯ»

У 2021 році виставкові проєкти Музею Голодомору мали можливість побачити по всій Україні. Протягом року вони експонувалися в 10 регіональних музеях.

Відвідувачі Зали пам'яті мали змогу ознайомитися із виставкою канадської мисткині Лесі Марущак «Марія».

Вона є мобільним меморіальним простором, що увіковічнює пам'ять жертв Голодомору 1932–1933 рр. та внеском у діалог про соціальну справедливість і права людини. У центрі виставки — образ дівчини Марії, яка, всупереч рішення диктатора Сталіна, вижила, на відміну від мільйонів жертв совєцького геноциду в Україні. Виставка являє собою вигаданий альбом життя цієї дівчинки.

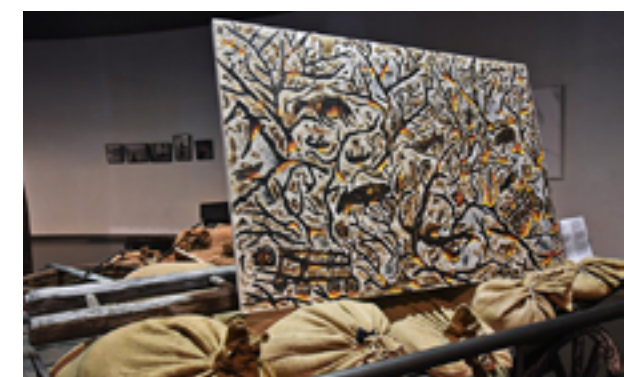
NEVER FORGET. НЕ ЗАБУВАТИ НІКОЛИ

У Музеї Голодомору презентували мистецьку виставку «Never Forget. Не забувати ніколи» відомого італійського митця Сабатіно Шіа.

Теми картин художника — колективізація, розкуркулення, масова смертність та поховання під час Голодомору, постать диктатора і злочинця Йосипа Сталіна й загалом умови існування людини у тоталітарному суспільстві, яким був Совєцький Союз.

2018 року перші п'ять робіт Сабатіно Шіа увійшли до колекції Музею Голодомору, а завдяки підтримці Максима Коваленка, Генерального консула України в Неаполі, цього року ще 16 картин стали надбанням Музею.

МУЗЕЙНИЙ ПРОЄКТ «АУДІОГІД ДЛЯ КОЖНОГО» ВНЕСЛИ
ДО НАЦІОНАЛЬНОГО РЕЄСТРУ РЕКОРДІВ УКРАЇНИ

Над аудіогідами працювали понад 20 організацій та більше 100 людей. За півтора року роботи було записано 170 годин аудіо. Волонтери, викладачі і студенти університетів, члени громадських організацій, співробітники посольств перекладали, коригували і начитували текст оглядової екскурсії та підписи до експонатів.

ВІДЕОЕКСКУРСІЯ МУЗЕЮ
СТАЛА ДОСТУПНОЮ ЖЕСТОВОЮ МОВОЮ

Здійснити цей задум нам допомогли перекладач жестової мови Олексій Нашивочников та команда Inclusive IT.

КНИГА МУЗЕЮ ГОЛОДОМОРУ «РАФАЕЛЬ ЛЕМКІН. РАДЯНСЬКИЙ ГЕНОЦИД В УКРАЇНІ»
ПОТРАПИЛА ДО КОРОТКОГО СПИСКУ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕЙТИНГУ «КНИЖКА РОКУ–2020» У НОМІНАЦІЇ «МИНУВШИНА»

Важливо, аби про Голодомор знали у світі. Ми раді, що протягом року Музей Голодомору відвідали 9 офіційних делегацій із Молдови, Литви, Латвії, Естонії, Словаччини, Ізраїлю, Австралії, Хорватії.

Серед них спікерка литовського Сейму Вікторія Чміліте-Нільсен, президент Держави Ізраїль Іцхак Герцог та президентка Грузії Саломе Зурабішвілі.

Протягом року Музей Голодомору активно співпрацював зі Світовим конгресом українців, посольствами та консульствами України, Платформою європейської пам'яті та сумління, Польським інститутом у Києві, ГО «Ukrainians in Deutschland», представниками іноземних ЗМІ: BBC News, Deutsche Welle, Waar Media Channel, ТНТ (Туреччина).

Презентація документального фільму «Я про них пам'ятатиму...» в Киргизькому національному університеті імені Жусупа Баласагіна (24 листопада 2021 р.).

Спільно із молодіжною ірландською організацією Ógra Fianna Fáil, українською спільнотою European Youth of Ukraine та клубом українських студентів Університету Оттави, Музеєм-архівом геноциду 1971 року в Бангладеш Музей Голодомору провів семінари та онлайндискусії на тему Голодомору.

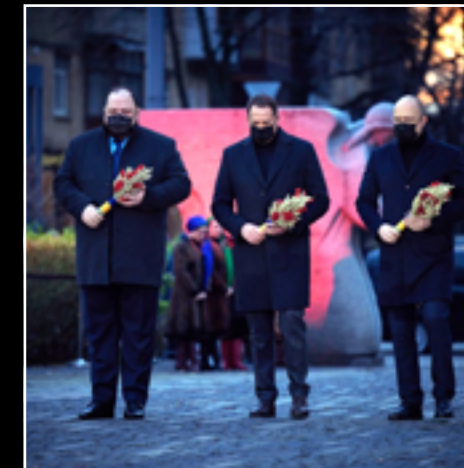

ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ

27 ЛИСТОПАДА УКРАЇНЦІ ВШАНУВАЛИ ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ГОЛОДОМОРУ.

На території Національного музею Голодомору-геноциду духовенство українських церков відслужило спільну панахиду за жертвами Голодомору-геноциду, в якій взяли участь Предстоятель Православної Церкви України Епіфаній та Глава Української Греко-Католицької Церкви Святослав.

У скорботних заходах також взяли участь вищі посадові особи держави – Президент України Володимир Зеленський з дружиною, Голова Верховної Ради Руслан Стефанчук, Прем'єр-міністр України Денис Шмигаль, керівник Офісу Президента України Андрій Єрмак, очільники міністерств. Президент України з дружиною поклали до скульптури «Гірка пам'ять дитинства» символічні композиції з колосків.

Протягом року працівники Інституту дослідження Голодомору опрацювали **610 архівних справ**.

Інститут організував і провів **2 масштабні конференції**:

- Міжнародну науково-практичну онлайн-конференцію «Масовий штучний голод в Україні 1921 – 1923 рр.» (30 вересня 2021 р.).
- Міжнародну науково-практичну онлайн-конференцію «Інтердисциплінарні підходи у дослідженні Голодомору-геноциду» (25 листопада 2021 р.).

Музей виступив співорганізатором 7 наукових конференцій. Наші науковці взяли участь у 14 конференціях, семінарах, круглих столах.

2021 року науковці Інституту дослідження Голодомору підготували матеріали для низки видань, а також опублікували **16 наукових публікації**.

610 архівних справ

9 конференцій

14 наукових заходів

16 наукових публікації

Музей Голодомору продовжує проєкт «Усна історія Голодомору», збирає та оприлюднює свідчення очевидців, інформацію про місця масового поховання жертв геноциду й доповнює мартиролог жертв.

Зокрема 2021 року:

Віднайдено **215** місць масового поховання жертв Голодомору-геноциду

Додано **351** нове ім'я до Єдиного реєстру жертв Голодомору

Додано **250** свідчень у розділ «Голодомор-геноцид»,
30 свідчень у розділ «Масовий штучний голод 1946–1947»

Зібрано та опрацьовано **120** свідчень у межах реалізації культурно-мистецького проєкту «Голодомор: мозаїка історії. Невідомі сторінки» за підтримки Українського культурного фонду

Протягом 2021 р. фондова колекція Музею поповнилася 414 предметами, що були розподілені за різними групами зберігання: речові пам'ятки, писемні пам'ятки, пам'ятки образотворчого мистецтва, документальні джерела, кіно-фото-фоноджерела. Всі предмети пройшли наукове опрацювання.

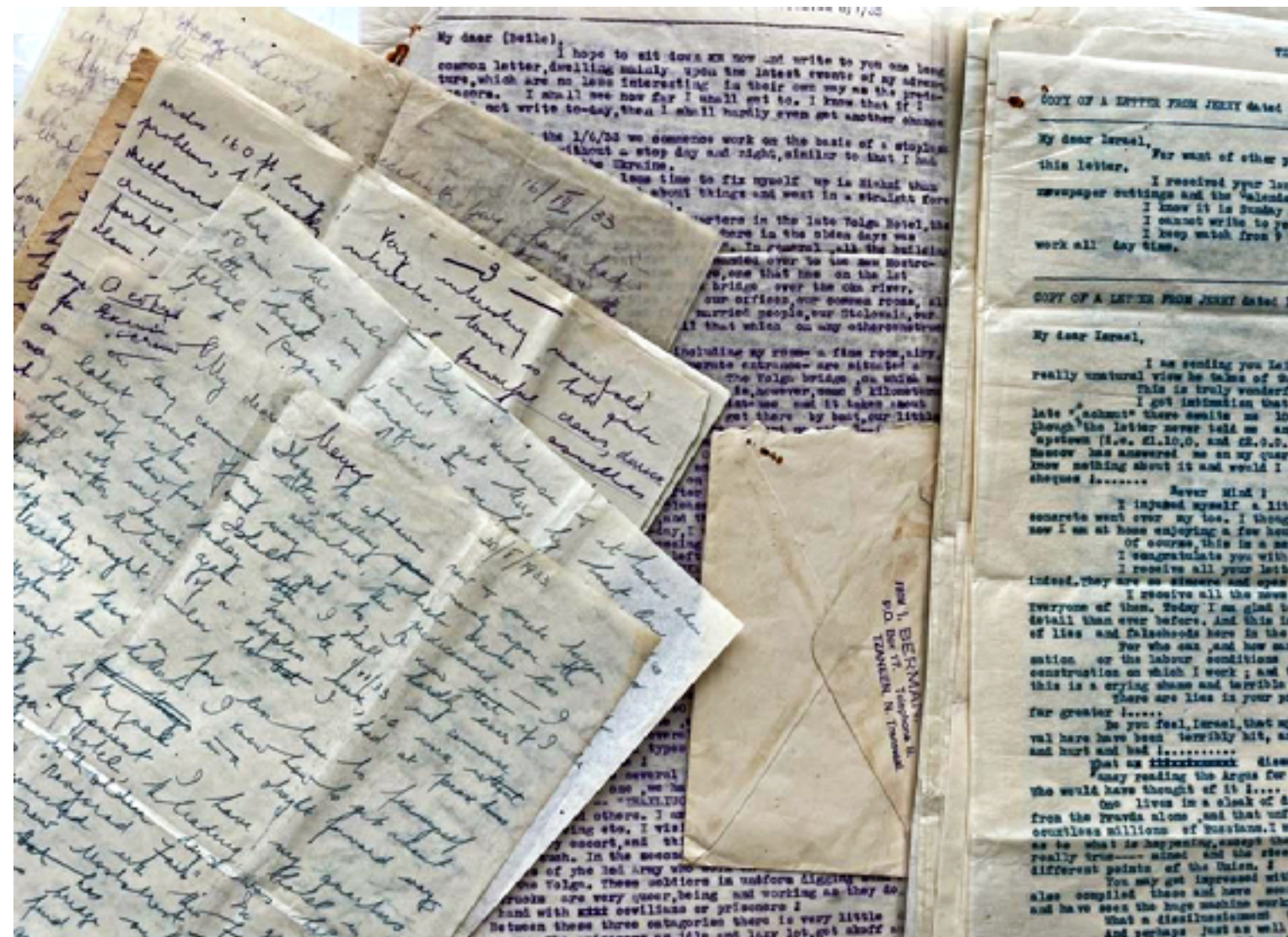
ЛИСТИ ДЖЕРІ БЕРМАНА

До Музею Голодомору передали рідкісну знахідку — підшивку листів британського інженера Джері Бермана. На початку 1930-х він влаштувався на роботу в Станцію Луганську, звідки вів активне листування з родичами та друзями, описуючи навколишню дійсність — Голодомор 1932–1933 років.

Розпочавши форсовану індустріалізацію в 1928 році, СРСР закуповував техніку за кордоном та активно запрошував іноземних спеціалістів, які вміли працювати з нею. Так у 1930-му з ПАР до УСРР потрапив Джері Берман — інженер містобудування та залізничного сполучення. У 1932–1933 рр. він побував у Москві, Луганську та Харкові, але більшість часу провів у Станції Луганській. Навколишню дійсність він описував у листах до братів, сестри та друга у ПАР, США та Великій Британії.

Найбільше уваги у своїх листах Джері приділяє жалюгідному становищу робітників: картковій системі забезпечення продуктами, несправедливості у їх розподілі і постійній нестачі карток, дорожнечі продуктів та мізерності зарплат, що змушувало родини робітників голодувати.

I want to write to you a cool, collected letter on the political situation, as far as I see it, i.e. not according to our Press or to anyone your way.

Russia has made these five last years colossal blunders, blunders that are responsible for the semi-starvation that exists.

Russia has gone in for a huge construction plan. Here was a political point, viz. to "show" what Socialism can do !!.....

Take as an example . In five years they built on the Dnieper a Dam and a huge 1500 meter bridge near "Ekatarinaslav". They built these in good record time. There is no doubt about it ! But what of the means !... It cost in human victims and money twice as much as it would have in America on similar jobs .

Under the 5 years plan things were done irrespective of costs. Entirely irrespective !!... Nothing counted, only finish to be able to say so!.. Quality suffered. Factories completed a year ago, have given as yet nothing.

There was an enormous demand for labour, so people moved in search of better places and conditions. There was congestion on transportation services. Russia was on the go !!. Everyone knew he was wanted and could get a post anywhere. So he moved and moved and none could rely on labour. Peasants not satisfied with collectivisation left the farms and filled the towns.

Russia built and built and got nothing for its building. It built and sank millions of resources into factories for steel and iron. Sank machines for which it sent out its bread and coal and oil

«Небажано носити з собою хліб у кількості понад одnodенний раціон. Ціла буханка хліба, яку ви можете отримати, можливо, на кілька днів, спричинить таку подію, що всі перехожі зупиняться і дивитимуться на вас. Це чорний хліб. Я можу сміливо сказати, що моє життя опинилося б у великій небезпеці, якби я був помічений у володінні лише однією скибочкою білого хліба. Такого тут не бачили з 1928 року. Тут, де вирощують пшеницю!».

Підшивка з листами Джері Бермана була знайдена на горищі британкою Алісон Маршал, дідусь якої Мейер Фортес був другом і одним із адресатів інженера. На початку 2021 року вона особисто передала цю знахідку до Музею Голодомору. Ці листи є унікальним свідченням та важливим джерелом інформації про 1930-ті в Україні та безпосередньо про умови життя робітників під час Голодомору.

ЗНАЧОК «ЗА СУЦІЛЬНУ КОЛЕКТИВІЗАЦІЮ ТА ЛІКВІДАЦІЮ КУРКУЛЯ ЯК КЛЯСИ»

Школярки Марина та Ірина Шелегеда передали до Музею Голодомору значок «За суцільну колективізацію та ліквідацію куркуля як класу». Дізнавшись про Голодомор на уроці історії, школярки продовжили досліджувати тему вдома з батьками. Марина зауважила, що Музей Голодомору шукає експонати 1920–1930-х рр. і вирішила віднайти сімейні речі, пов'язані з історією Голодомору. Однак вони не збереглися. Тоді батьки запропонували відшукати цінні речі в інтернеті та передати їх до Музею. Так було виявлено нагородний знак «За суцільну колективізацію та ліквідацію куркуля як класу». Виготовляли та нагороджували ним активістів з другої половини 1920-х рр.

2021 року Музей Голодомору видав 5 найменувань книг та брошур, присвячених темі Голодомору та масових штучних голодів 1921 - 1923 та 1946 - 1947 років.

«Чорні дошки»
України. Чернігівська область / Збірник документів і матеріалів.
Київ : Видавництво Марка Мельника (ФОП Мельник М. Ю.), 2021. 944 с.
(Видано за підтримки Українського інституту національної пам'яті).

Голодомор 1932–1933 років – геноцид української нації». Посібник для вчителів / Авторський колектив: Д. Білий, В. Василенко, А. Козицький, Н. Лапчинська, К. Лук'янець, С. Маркова, В. Марочко, О. Мовчан, Н. Романець, Р. Подкур, В. Сергійчук, С. Старовойт, О. Стасюк, І. Шугальова.
Київ, 2021. 336 с.

Міждисциплінарні підходи у дослідженні Голодомору-геноциду: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції
(19 листопада 2020 р.).
Київ, 2021. 208 с.

Масовий штучний голод 1921–1923 рр. (до сотих роковин): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції
(30 вересня 2021 р.).
Вишгород: ПП Сергійчук М. І., 2021. 136 с.

Брошура «Масовий штучний голод 1921–1923 років в Україні».

Освітні проекти є невід'ємною частиною діяльності Музею. У 2021 р. освітні заняття Музей проводив у онлайн та офлайн форматах. Сьогодні до освітнього процесу в нашому Музеї можна долучитися просто з дому чи школи з будь-якого куточка світу. Команда екскурсійно-освітнього відділу Музею у 2021 р. адаптувала до онлайн формату тренінг **«У пошуках права»** (для підлітків віком 10–14 років) та інтерактивний урок **«Історія одного щоденника»** (для учнів 9–11 класів).

Музейники вдруге брали участь у NEOсвітньому Арсеналі, який проводив Мистецький Арсенал. Цьогорічна фокус-тема NEOсвітнього Арсеналу – **«Різні разом»**. Це нагода подивитись широко на інклюзію, обговорити тему толерантності та співіснування різноманітних історій.

На NEOсвітньому Арсеналі Музей Голодомору представив інтерактивну гру **«Схованка»** і тренінг **«У пошуках права»**. Загалом локацію Музею відвідали близько 300 слухачів різного віку.

Цьогоріч Музей Голодомору очолив рейтинг найдоступніших музеїв України. Експерти проєкту **«Inclusive Travels in Ukraine: Доступність музеїв України»** протягом 4 місяців збирали інформацію та аналізували умови доступності близько 400 музеїв України.

Завдяки волонтерам за 2021 рік вдалося опрацювати **600 свідчень** очевидців Голодомору. Ознайомитися із ними можна на онлайн-ресурсі «Свідчення» на сайті Музею.

Команда Музею висловлює щирю подяку Українській волонтерській службі та Українській академії лідерства за інформаційну та волонтерську підтримку у реалізації цього масштабного проєкту.

Національний музей Голодомору-геноциду продовжує співпрацю з метою поширення правди про Голодомор із органами влади та місцевого самоврядування, музейними установами, навчальними закладами, бібліотеками, громадськими організаціями. Зокрема, у 2021 р. було укладено меморандуми про співпрацю із такими установами та організаціями:

Міністерство внутрішніх справ України

У 2021 р. МВС в межах Меморандуму про співпрацю передало до Музею оцифровані копії розсекречених кримінальних справ з теми Голодомору

Національна академія правових наук (м. Харків)

Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого

Наукова бібліотека Національного університету «Києво-Могилянська академія»

Національна суспільна телерадіокомпанія України

Журналісти національної та обласних редакцій висвітлювали процес запису інтерв'ю зі свідками Голодомору в рамках проекту «Голодомор: мозаїка історії. Невідомі сторінки»

Громадська організація «Гільдія професійних екскурсоводів та гідів-перекладачів»

Громадська спілка «Українська культурна спадщина»

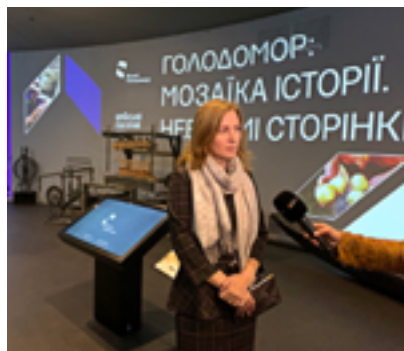

Семінар для гідів по Києву в рамках співпраці із ГО «Гільдія професійних екскурсоводів та гідів-перекладачів». 9.03.2021

Луганська редакція НСТУ знімає сюжет про проект «Голодомор: мозаїка історії. Невідомі сторінки». Луганська область, с. Брусівка. 1.10.2021

Частина матеріалів переданих в рамках Меморандуму про співпрацю із МВС. Фото. МВС.

Метою Музею є недопущення повторення злочину геноциду, а також систематизація, узагальнення і поширення знань про Голодомор. Саме тому важливо комунікувати із громадськістю через засоби масової інформації.

Тож протягом року Музей Голодомору й Інститут дослідження Голодомору активно співпрацювали з українськими й закордонними ЗМІ. Серед них телеканал «1+1», агентство «УКРІНФОРМ», «Радіо Свобода», «Суспільне. Новини», «24 канал», газета «День», газета «Україна молода», видання «АрміяInfo», «Радіо «Культура», «5 канал» та інші.

Матеріали про діяльність Музею Голодомору й Інституту дослідження Голодомору у ЗМІ

[Цикл публікацій Медіа ресурсу Центру прав людини ZMINA у межах проєкту «Голодомор: мозаїка історії. Невідомі сторінки» за результатами експедиції команди Музею із запису свідків Голодомору 1932–1933 рр.](#)

[Публікації «Радіо Свобода» на основі розповідей нащадків родин розкуркулених у межах спільного проєкту «Розкуркулення: як сталінський режим нищив українське вільне селянство»](#)

[Інтерв'ю із генеральною директоркою Музею Голодомору Олесею Стасюк для 24 каналу](#)

[Інтерв'ю із заступницею експозиційного відділу Музею Голодомору Іриною Курганською для «Суспільне. Культура»](#)

[Інтерв'ю із генеральною директоркою Музею Голодомору Олесею Стасюк для УНІАН](#)

[Інтерв'ю співробітника Інституту дослідження Голодомору Андрія Козицького для «Локальної історії»: «Як готували і втілювали геноциди, план Голодомору, змагання жертв»](#)

[Стаття у «Голосі України», присвячена одному з перших в Україні навчальних посібників по темі Голодомору-геноциду, що підготував колектив Інституту дослідження Голодомору](#)

[Коментар директорки Інституту дослідження Голодомору Світлани Маркової Хмельницькому телеканалу ТВ7 про причини, ключові механізми здійснення злочину геноциду, а також про демографічні та морально-психологічні наслідки Голодомору-геноциду для українців](#)

[Коментар директорки Інституту дослідження Голодомору Світлани Маркової інформагентству Міноборони АрміяInform про заходи, які Інститут і Музей Голодомору проводять до Дня пам'яті жертв Голодомору](#)

[Ефір зі співробітниками Інституту дослідження Голодомору на Радіо Марія](#)

[Коментар заступниці завідувача освітньо-екскурсійного відділу Музею Голодомору Ольги Вигодованець 5 каналу про те, як говорити з дітьми про Голодомор](#)

[Відеосюжет Еспресо. TV за участі співробітників Музею Голодомору й Інституту дослідження Голодомору про проєкт «Голодомор: мозаїка історії. Невідомі сторінки»](#)

[Відеосюжет телеканалу 1+1 за участі співробітників Музею про відкриття оновленої Зали пам'яті Музею Голодомору](#)

[Стаття «Радіо Свобода» про унікальну знахідку Музею Голодомору – листи інженера Джері Бермана](#)

[Відеосюжет UA: Суспільне про експедицію із запису свідків Голодомору команди Музею](#)

[Сюжет телеканалу 1+1 «Голоси Голодомору | Що ще у 80-х наважилися розповісти самовидці страшних подій 1932–1933 років» за участі працівників Музею Голодомору та Інституту дослідження Голодомору](#)

HOLODOMORMUSEUM.ORG.UA

HolodomorMuseum

@holodomormuseum

The Holodomor Museum |
Музей Голодомору

@holodomormuseum

@holodomormuseum